

**ВПЛИВ КАРАНТИНУ НА ЖИТТЯ ВПО
ТА ПОСТРАЖДАЛОГО НАСЕЛЕННЯ
РЕЗУЛЬТАТИ ТЕЛЕФОННОГО ОПИТУВАННЯ**

ВСТУП

Пандемія COVID-19 спричинила введення – з 12 березня – та поступове посилення карантинних заходів на території України. Обмежене або скасоване транспортне сполучення, тимчасове припинення пропуску через лінію розмежування, тимчасове закриття або скорочення спектру діяльності установ, підприємств і магазинів, перехід на дистанційне навчання та роботу, додаткові санітарні та епідеміологічні вимоги, – усе це вносило суттєві зміни та обмеження в життя людей, зокрема постраждалого населення у Донецькій та Луганській областях та внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Для розуміння спектру складнощів, змін та потреб, які виникли через введення карантину, Благодійний фонд «Право на захист» провів телефонне опитування бенефіціарів – ВПО та постраждалого населення, які зверталися до фонду у 2019 році. Вибірка мала метою охопити повнолітніх чоловіків та жінок усіх вікових груп із різноманітним місцем проживання для отримання якомога повнішої інформації. Також усім бенефіціарам пропонувалися та за необхідності надавалися консультації.

Перетин лінії розмежування був тимчасово заборонений Штабом Операції Об'єднаних сил (окрім особливих випадків за узгодженням зі Штабом ООС), починаючи з 22 березня.

ПРОФІЛЬ РЕСПОНДЕНТІВ

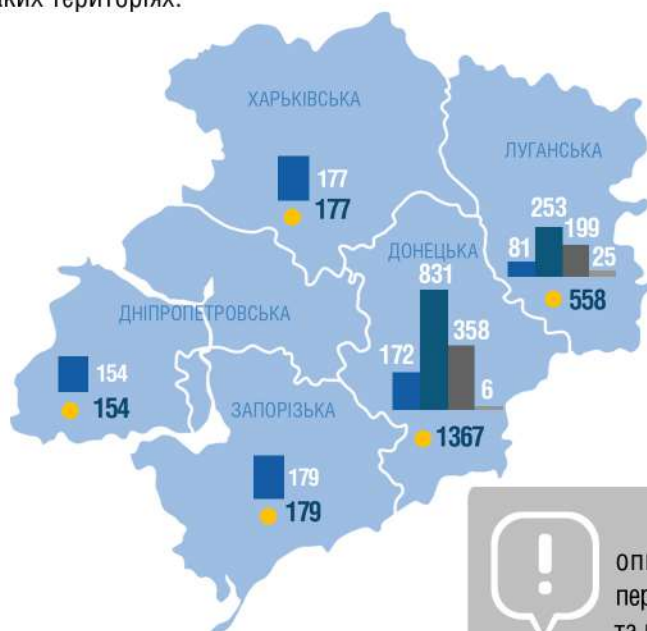
Із **2781** бенефіціара, з ким зв'язалися представники БФ «Право на захист», **2435 (1465 жінок і 970 чоловіків)** пройшли опитування, **346** відмовилися. Далі вся інформація буде стосуватися тільки осіб, які дали згоду.

СТАТЬ І ВІК РЕСПОНДЕНТІВ

МІСЦЕ ПЕРЕБУВАННЯ РЕСПОНДЕНТІВ

Географія опитування мала на меті охопити внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від конфлікту осіб, що проживають на таких територіях:

- 3** населені пункти КУУТ за межами 20-км зони
- 1a** населені пункти КУУТ в межах 20 км від лінії розмежування
- 1b** населені пункти НКУУТ в межах 20 км від лінії розмежування
- 2** населені пункти НКУУТ за межами 20-км зони
- **загалом**

Жителі зони 2 первинно не включалися у вибірку, проте під час опитування деякі респонденти зазначили, що наразі тимчасово перебувають в зоні 2. Такі випадки були пов'язані з введенням карантину та неможливістю перетнути лінію розмежування для повернення на місце фактичного проживання.

ОБМЕЖЕННЯ КАРАНТИНУ

Обмеження, запровадженні в межах карантинних заходів, вплинули на життя та діяльність респондентів всіх вікових груп навіть попри те, що частина була опитана ще до посилення обмежень. Практично однакова частка чоловіків та жінок зазначили вплив карантину на їхнє життя, тоді як серед вікових груп це найчастіше зазначали молоді особи віком **18-23 (81% респондентів такого віку)** та **24-34 (71% респондентів такого віку)**. Серед інших вікових груп частка позитивних відповідей коливалася від **62%** до **66%**. Залежності від зони проживання не спостерігалось.

Свобода пересування зазначалася набагато частіше за інші обмеження (**68%** тих, на кого вплинув карантин), що пов'язано з відміною пасажирського транспортного сполучення між населеними пунктами, регіонами та країнами, обмеженням громадського транспорту в межах населених пунктів та тимчасова заборона перетину лінії розмежування. Ця базова сфера впливає на доступ до багатьох інших. Відмінностей в ступені обмеження доступу залежно від статі респондентів не спостерігалось, проте можна відслідкувати певну залежність від віку респондентів.

36%

Респонденти віком **18-23** більше за інших наголошували на обмеженому доступі до освіти.

34 та 29% відповідно

Респонденти віком **24-34 роки та 35-49 років** частіше за інших говорили про доступ до роботи.

30%-33%

Респонденти віком від **60 років** частіше скаржилися на доступ до банків та банкоматів.

ОБМЕЖЕНИЙ ДОСТУП

ЯК САМЕ ОБМЕЖЕНИЙ ДОСТУП

При уточненні причин обмеженого доступу серед респондентів на **КУУТ превалювало обмеження роботи громадського транспорту**, тоді як на **НКУУТ – неможливість перетнути лінію розмежування**. Респонденти також часто скаржилися на призупинення прийому/діяльності та скорочення об'єму послуг. Додатково деякі респонденти скаржилися на великі черги в магазини та установи. Відчутних відмінностей залежно від статі не спостерігається.

свобода переміщення

освіта

робота

непродовольчі магазини

медичні товари

банки / банкомати

	18-23	24-34	35-49	50-59	60-69	70-74	75+
свобода переміщення	79%	70%	65%	70%	64%	69%	62%
освіта	36%						
робота	27%	34%	29%	15%			
непродовольчі магазини		22%	22%	17%	19%	18%	
медичні товари						18%	23%
банки / банкомати					30%	33%	33%

ЗДОРОВ'Я ТА ДОСТУП ДО МЕДИЦИНИ

ВИКОРИСТАННЯ ЗІЗ

На питання щодо наявності аптек за місцем перебування та їхнього асортименту, **13%** респондентів (**331 особа**) вказали на відсутність аптек у своєму населеному пункті. Ще **27%** (**653 особи**) зазначили недостатній асортимент та дефіцит певних товарів. Найбільші проблеми з доступом до аптек мають жителі маленьких та віддалених населених пунктів. У таких селах та селищах часто немає своїх аптек, а громадський міжміський транспорт був скасований майже всюди. Подекуди, питання отримання ліків вирішувалося завдяки допомозі місцевих медичних працівників, які привозили ліки на замовлення.

Схожа ситуація із доступом до медичної допомоги. Якщо в містах та великих селищах доступні стаціонарні відділення, вузькі спеціалісти та лікарі-терапевти, жителі невеликих віддалених населених пунктів можуть отримати допомогу на місці тільки від фельдшера або медсестри, які подекуди не перебувають там постійно, а лише періодично приїжджають з інших населених пунктів. Переважно, це села й селища вздовж лінії розмежування.

Зокрема, за даними опитування, **медсестра приїжджає у 13 населених пунктів, фельдшер – у 15, лікар – у 42 населених пункти**. У два населені пункти не приїжджає навіть швидка через надто близьке розташування до лінії розмежування.

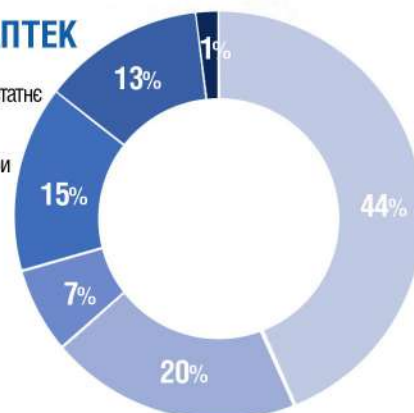
Зокрема, зі Старомар'ївки місцеві жителі мають власноруч донести людину на саморобних ношах до амбулаторії Гранітного.

Більшість респондентів (**2257 осіб – 93%**) зазначали, що знають про профілактику COVID-19 та алгоритм дій в разі підозри на захворювання. Лише **12 осіб (0,5%)** не вважали за потрібне знати таку інформацію. Жодних особливостей відповідей залежно від статі та віку не спостерігалось (коливання в межах 5 відсоткових пунктів від загального показника). Абсолютна більшість респондентів незалежно від статі використовують засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) – **2313 особи**.

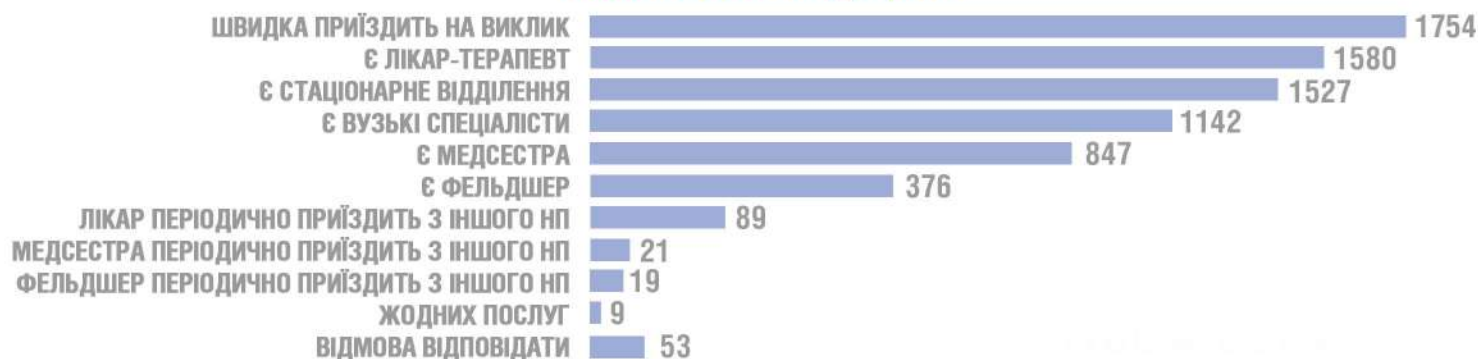
При цьому особи віком 70 і старше частіше повідомляли про невикористання ЗІЗ, адже вони частіше перебувають на самоізоляції через стан здоров'я та законодавчі обмеження.

ДОСТУП ДО АПТЕК

- так, і забезпечення достатнє
- так, але є дефіцит на найпопулярніші товари
- так, але асортимент вкрай обмежений
- так, але асортимент не знаю
- немає
- невідомо

МОЖЛИВОСТІ МЕДИЦИНИ

Доступ до медичних послуг та медикаментів у населених пунктах вздовж лінії розмежування додатково ускладнюється перебоями в роботі мобільного зв'язку (за попередньо зібраною інформацією, це близько **90 населених пунктів Донецької та Луганської областей**).

ПОТРЕБИ

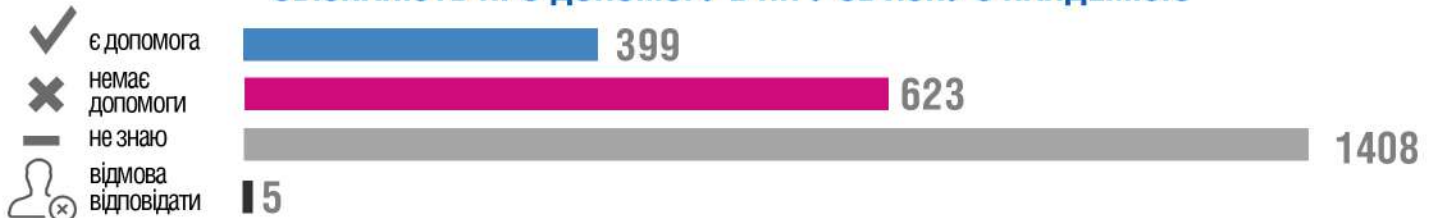
Усім респондентам ставилося питання про наявність гострих потреб у гуманітарній допомозі. **873 особи (36%)** зазначили одну або кілька потреб. І якщо за статтю не спостерігалось значних відмінностей, то серед респондентів різних вікових категорій люди старше **59 років** значно частіше зазначали потребу в медикаментах та медичних товарах, що обумовлено станом здоров'я та обмеженою мобільністю. Окрім допомоги, відображеної нижче, деякі респонденти подекуди називали одяг, вугілля та дрова, оплату комунальних або медичних послуг.

У разі наявності інформації про можливості допомоги за місцем перебування респондентів представники БФ «Право на захист» інформували про це. За можливістю здійснювалися перенаправлення на організації, які могли надати допомогу.

Також всіх респондентів питали, чи знають вони про будь-яку допомогу в їхньому населеному пункті, пов'язану з пандемією. Позитивних відповідей було **399 (16%** респондентів). Основним видом допомоги були продукти харчування. Медикаменти, засоби гігієни та грошова допомога зустрічалися значно рідше. Абсолютна більшість респондентів (**2225 осіб, 91%**) зазначили, що не отримували жодної допомоги після введення карантину. Серед тих, хто отримав допомогу, в основному називали продукти харчування, подекуди медикаменти, медичні товари, засоби гігієни та грошові кошти.

ОБІЗНАНІСТЬ ПРО ДОПОМОГУ В НП У ЗВ'ЯЗКУ З ПАНДЕМІЄЮ

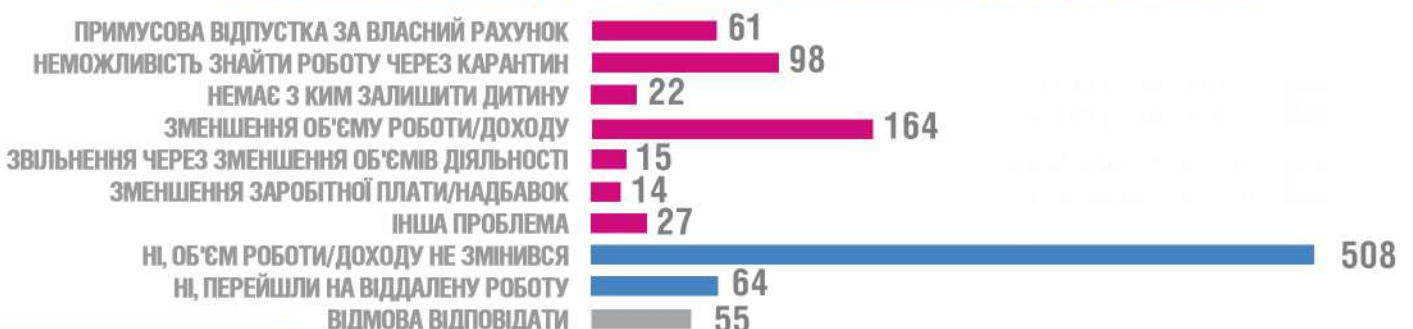

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Зайнятим та безробітним респондентам ставилися питання щодо наявних труднощів із працевлаштуванням. З **1028** респондентів, яким ставилося це запитання, **401 особа (39%)** стикалася зі складнощами працевлаштування через введення карантину. Серед респондентів 20-км зони з боку НКУУТ частка була меншою, що може бути пов'язано з пізнішим введенням там карантину. Серед респондентів віком **18-49** частіше зустрічалися проблеми із працевлаштуванням (**41-46%** порівняно з **28-33%** серед респондентів віком **50-69** років). Суттєвих розбіжностей в проблемах працевлаштування жінок та чоловіків серед респондентів не спостерігалось (різниця в межах 4 відсоткових пунктів).

ОСНОВНІ СКЛАДНОЩІ З ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯМ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

ТРЕТИНА (792 ОСОБИ)
НЕ ОТРИМУЄ ЖОДНИХ ВИПЛАТ

МАЙЖЕ ПОЛОВИНА (1136 ОСОБИ)
ОТРИМУЄ ПЕНСІЙНІ ВИПЛАТИ

КОЖЕН П'ЯТИЙ (522 ОСОБИ)
ОТРИМУЄ АДРЕСНУ ДОПОМОГУ ВПО

ЧАСТКА
ОТРИМУВАЧІВ
СТАНОВИТЬ

5%

ЧАСТКА
ОТРИМУВАЧІВ
СТАНОВИТЬ

15%

таку різницю можна
пояснити отриманням
виплат на дитину

ОТРИМАННЯ ВИПЛАТ РЕСПОНДЕНТАМИ

- 3** населені пункти КУУТ за межами 20-км зони
- 1a** населені пункти КУУТ в межах 20 км від лінії розмежування
- 1b** населені пункти НКУУТ в межах 20 км від лінії розмежування
- 2** населені пункти НКУУТ за межами 20-км зони
- загалом

Переважна більшість респондентів отримують соціальні та пенсійні виплати через установи Ощадбанку, незалежно від місця проживання, тоді як інші банки та Укрпошту використовують жителі підконтрольних населених пунктів вздовж лінії розмежування. Це пояснюється тим, що за законодавством ВПО мають отримувати виплати через Ощадбанк і тільки за певних умов можуть оформити отримання виплат через Укрпошту (інвалідність, маломобільність тощо), тоді як місцеві мешканці (постраждале населення) мають більшу свободу вибору способу отримання. Нагадаємо, що опитування проводилося серед осіб, які отримували раніше допомогу від БФ «Право на захист», тобто є ВПО або постраждалими від збройного конфлікту. Останні мешкають здебільшого у 20-км зоні вздовж лінії розмежування.

Варто врахувати, що в маленьких населених пунктах, зокрема вздовж лінії розмежування, відсутні банкомати Ощадбанку, що впливає на можливість доступу до отримання готівкових коштів. Ситуація частково покращилася, коли розпочалося розширення функціоналу і дообладнання відділень Укрпошти програмними та технічними засобами для видачі готівки власникам розрахункових карток.

У цілому, більшість респондентів повідомили, що їм не призупиняли пенсійні чи соціальні виплати. Втім, **32** респонденти (з **1605** отримувачів виплат) повідомили про призупинення соціальних виплат, і **9** – пенсійних. При цьому у **9** випадках виплати пізніше відновили. У **20** випадках причини призупинення невідомі або не пов'язані з карантинном. Також, **5** респондентів зазначили, що доставка виплат Укрпоштою тимчасово призупинена через карантинні обмеження.

Деякі отримувачі виплат через Ощадбанк отримали текстові повідомлення від банку про відтермінування фізичної ідентифікації, подовження терміну дії банківської картки або відміну блокування картки (**206** випадків на **1300** респондентів). Вірогідно, що такі сповіщення отримали більше респондентів, проте вони могли не повідомити про це з міркувань безпеки (побоювання шахрайства) або забути про це.

273 респонденти на питання про вплив карантину на обмеження доступу зазначили банки та банкомати, а **98** – соціальні та пенсійні виплати (див. розділ «Обмеження карантину»). Найрозповсюдженішою проблемою в таких випадках було скасування /обмеження громадського транспорту та заборона перетину лінії розмежування.

ФІНАНСОВІ РЕЗЕРВИ

Враховуючи суттєві обмеження свободи переміщення та доступу до державних установ, банків, а також складнощі трудової діяльності та отримання доходів, велике значення має наявність як стабільного джерела доходу, так і фінансових резервів. З усіх респондентів, лише незначна частка мають стабільний достатній дохід (**123 особи, 5%**) або достатній фінансовий резерв на час карантину (**219 осіб, 9%**). Ще **773 респонденти (32%)** зазначили, що їм вистачить на базові потреби (харчування, оплата житла та медикаменти). Решта респондентів (за виключенням **120 осіб**, які відмовилися відповідати на це питання) мають недостатньо коштів для задоволення базових потреб.

Суттєвої залежності від віку, статі або місця перебування не спостерігалось, проте варто враховувати, що літні люди частіше мають додаткові видатки на медикаменти та медичні товари (див. розділ «Потреби»).

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ НА ЧАС КАРАНТИНУ

Серед безробітних та тимчасово непрацевдатних **51%** (**248 респондентів**) не отримують жодних виплат. З них лише **15 респондентів** мають достатні резерви або інший дохід (від інших членів домогосподарства) на час карантину, тоді як **53 респондентам** не вистачить коштів навіть на продукти харчування, а **90 респондентам** – вистачить тільки харчування.

ЖИТЛО

Респонденти, що перебували на КУУТ, відповідали на питання, пов'язані з житлом. У власному житлі проживають переважно респонденти у 20-км зоні вздовж лінії розмежування, адже більшість з них не є переміщеними особами, тоді як у третій зоні переважає неофіційна та офіційна оренда, адже такі респонденти перемістилися з місця постійного проживання.

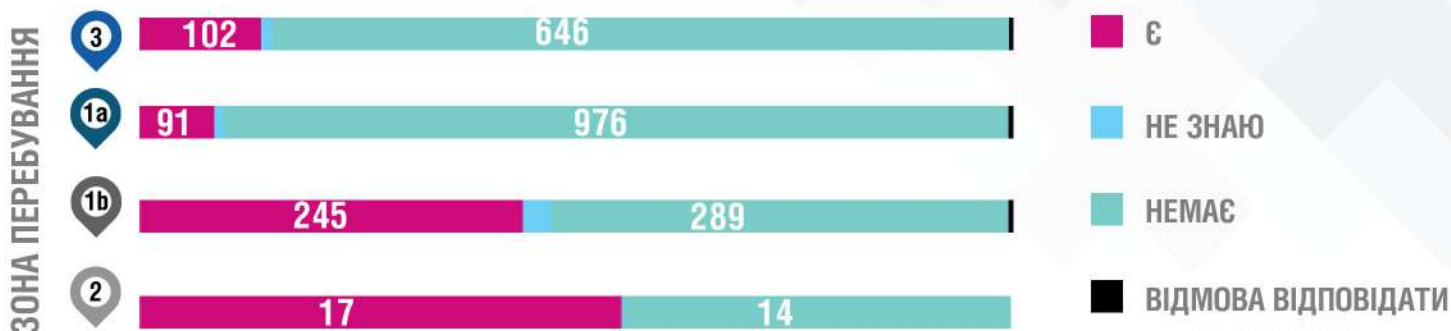
Із **931** респондента, які проживають не у власному житлі, **122** повідомили про ризик виселення орендодавцями. У **90** випадках ризик спричинений труднощами сплати за оренду (**77** випадків) та/або комунальні послуги (**46** випадків). У **32** випадках ризик жодним чином не пов'язаний з карантинном. Варто звернути увагу, що труднощі сплати оренди превалюють і часто є серйознішими за сплату комунальних платежів, адже сплата останніх дозволена із відтермінуванням, тоді як терміни сплати оренди регулюється орендодавцем. У таких ситуаціях респонденти, які орендують житло неофіційно, можуть наражатися на додаткові ризики через відсутність будь-яких гарантій з боку орендодавця. З усіх респондентів, які зазначили ризик виселення, **89** винаймають житло неофіційно.

ПЕРЕТИН ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ

З усіх респондентів, **455 (19%)** заявили про нагальну потребу в перетині лінії розмежування. При цьому така потреба переважала серед респондентів, які наразі перебувають на НКУУТ. Це здебільшого пов'язано з отриманням соціальних та пенсійних виплат, возз'єднанням з близькими родичами, а також із доступом до місця проживання.

НАГАЛЬНА ПОТРЕБА ПЕРЕТИНУ ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ

ПРИЧИНИ ДЛЯ ПЕРЕТИНУ ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ

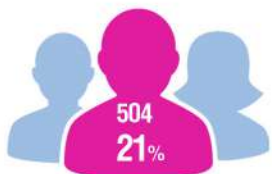
Серед респондентів, які на питання про обмеження доступу зазначили житло та/або членів родини, найпоширенішою причиною була як раз заборона перетину лінії розмежування (див. розділ «Обмеження карантину»).

Хоча незначна частка респондентів наразі зазначила необхідність перетину задля доступу до освіти, потреба з часом може зрости через початок вступної кампанії (необхідність скласти зовнішнє незалежне оцінювання та вступні іспити, отримання свідоцтв про освіту для подальшого подання в навчальні заклади). І навіть якщо самі заклади будуть відкриті і транспортне сполучення відновлене, але при цьому не буде можливості перетнути лінію розмежування вчасно для отримання та подання документів та складання іспитів, особи, що перебувають на НКУУТ, будуть позбавлені доступу до професійної та вищої освіти.

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ

Серед усіх респондентів **504** особи (**21%**) повідомили про наявність проблем правового характеру.

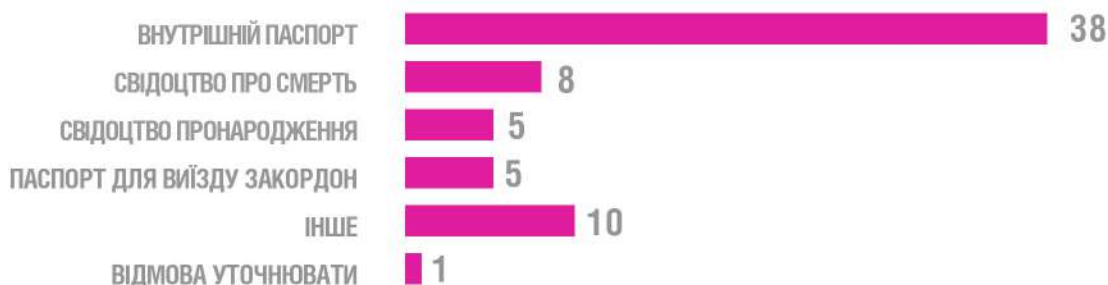
ТЕМАТИКА ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

Серед респондентів, які зазначили необхідність оформлення документації, **38** потребують оформлення внутрішнього паспорта громадянина України.

Внутрішній паспорт є основним документом, що посвідчує особу. Неможливість зробити це наражає людей на додаткові ризики та обмеження доступу до послуг. Зокрема, це може створити складнощі у пересуванні навіть без перетину лінії розмежування (на час карантину запроваджена вимога мати з собою документ, що посвідчує особу), отримання банківських послуг, оформлення виплат тощо.

ПОТРЕБА В ОФОРМЛЕННІ ОСОБИСТИХ ДОКУМЕНТІВ

Зволікання із зверненням за обміном або отриманням паспорта можуть спричинити необхідність проходження процедури встановлення особи, яка є тривалішою та затратнішою (необхідно забезпечити присутність свідків, долучити інші документи).

КОНСУЛЬТУВАННЯ

Під час контакту з усіма бенефіціарами, незалежно від того, чи погодилися вони пройти опитування, ставилося питання про потребу в консультації. Більшості було надано консультації. Серед питань переважали такі, що так чи інакше пов'язані із ситуацією, що склалася внаслідок пандемії COVID-19. Лише **179** респондентів потребували також консультацій з інших питань.

КОНСУЛЬТАЦІ ПІД ЧАС РОЗМОВИ

ТЕМАТИКА КОНСУЛЬТАЦІЙ

ВИСНОВКИ

Карантинні заходи мають вплив на ВПО та постраждале населення в різних сферах життя: соціальний захист, медичні послуги, робота, навчання, родинні стосунки, побут тощо. Обмеження або скасування транспортного сполучення й перетину лінії розмежування спричинило суттєве обмеження свободи пересування, що в свою чергу впливає на доступ до найрізноманітніших послуг та ресурсів. Сім'ї, які не мають власного транспорту, опинилися в гіршому становищі. Також варто звернути увагу на різницю в пріоритизації потреб різних вікових груп населення, що пов'язано з основним видом діяльності та доходом: для студентів це освіта, для працюючого населення – доступ до роботи, для отримувачів пенсії – доступ до власних коштів. В умовах наближення початку вступної кампанії 2020 питання доступу до освіти ставатиме дедалі гострішим.

Введення карантину найсильніше позначається на життєдіяльності населення малих віддалених населених пунктів, де недостатньо власної інфраструктури, а більшість послуг, благ та робота залежать від транспортних зв'язків з більшими населеними пунктами. Зокрема, така тенденція легко прослідковується при вивченні доступу до медицини, медичних засобів та товарів. Ситуація може додатково ускладнюватися відсутністю стабільного стільникового зв'язку та місць, де можна отримати готівкові кошти з банківської карти.

Тимчасова неможливість перетину лінії розмежування в буквальному сенсі відрізала доступ до основних благ частині населення. Жителі НКУУТ, які отримують виплати на КУУТ, залишилися без доступу до власних коштів. Окрім того, деякі люди, які тимчасово перебували на протилежній стороні, не змогли повернутися додому. Стрімке обмеження доступу до послуг, зменшення або повна втрата доходів спричинило погіршення фінансового стану населення, що створює додаткові ризики виселення з орендованого житла, накопичення боргів комунальних платежів, погіршення стану здоров'я. Це також може призвести до збільшення потоку за кордон на заробітки, що в свою чергу підвищує ризики торгівлі людьми. Наслідки карантинних обмежень будуть проявлятися і після їхнього згортання. Це вимагає як підтримки у формі матеріальної допомоги, так і професійної підтримки малих приватних підприємців та людей, що втратили роботу. Великого значення набуває й інформування – доступне, послідовне, цілісне та через різні канали зв'язку.